

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

Затверджено на засіданні кафедри
іноземних мов та перекладу.
Протокол № 8 від 25.01.2016 р.

**Програма
навчальної дисципліни
"Міжкультурна комунікація
в міжнародному бізнесі"
для студентів усіх спеціальностей
усіх форм навчання**

Укладачі: д.п.н., професор Колбіна Т.В.
викл. Олексенко О.О.,

Відповідальний за випуск
зав. каф. проф. Колбіна Т.В.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016

1. Вступ

В умовах посилення міжнародних економічних відносин майбутнім фахівцям вкрай важливо набути досвід міжкультурної комунікації, що забезпечує їм конкурентоспроможність на світовому ринку праці. У рамках даної дисципліни засобами іноземних мов розглядаються особливості міжкультурної комунікації з іноземними партнерами – представниками інших культур, здійснюється аналіз конкретних бізнес-культур на основі засвоєння "параметрів культури" і ситуацій міжкультурної взаємодії. Вивчення таких тем, як "Виміри культур", "Міжкультурні конфлікти і механізми їх подолання", "Міжкультурна толерантність у професійній діяльності економіста та її межі", Стратегії поведінки в професійній міжкультурній взаємодії" та інші, сприяє формуванню навичок ефективної комунікації в міжнародному бізнесі. Вивчення дисципліни забезпечує формування у фахівців міжкультурної комунікативної компетентності, що створює основу для успішного ведення міжнародного бізнесу на засадах міжкультурної толерантності й економічної доцільності, завдяки здатності обирати комунікативно цілеспрямовані способи вербальної та невербальної поведінки в умовах професійної міжкультурної взаємодії.

Мета – формування у фахівців міжкультурної комунікативної компетентності у сфері міжнародного бізнесу.

Реалізація мети досягається через такі **завдання**:

- формування системного уявлення про процес міжкультурної комунікації;
- ознайомлення з міжкультурними особливостями ведення міжнародного бізнесу;
- формування здатності аналізувати особливості бізнес-культур і комунікативної поведінки ділових партнерів по міжнародному бізнесу
- формування досвіду міжкультурної взаємодії в ситуаціях міжнародного бізнесу.

Об'єктом навчальної дисципліни є міжкультурна комунікація.

Предметом навчальної дисципліни є практичний аспект опосередкованої та неопосередкованої комунікації між представниками різних культур у сучасному міжнародному бізнесі.

Пререквізити: (базові знання, необхідні для успішного опанування компетентностями): володіння англійською, французькою, німецькою

мовою не нижче рівня А 2 (згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти).

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

понятійний та категорійний апарат щодо процесу МКК;
основні принципи та підходи до обґрунтування сутності процесу МКК;

критерії якості та ефективності МКК в бізнесі;

технологію аналізу міжкультурних сценаріїв;

методи та моделі типологізації параметрів культур;

природу виникнення міжкультурних конфліктів, засоби їх діагностики, попередження й управління;

сутність культурного шоку, його стадії;

прислів'я різних народів, їх вплив на сприйняття інших культур

вміти:

ефективно оперувати вербальними, невербальними засобами комунікації в міжкультурній взаємодії;

застосовувати методи та моделі культурних вимірів для аналізу міжкультурних ситуацій;

перекладати тексти міжкультурного спрямування із застосуванням теоретичних знань з теорії МКК;

проводити прогнозування та аналіз міжкультурних конфліктів, обґрунтовано визначати оптимальні форми управління ними;

оцінювати рівень власної підготовленості до МКК на підставі відповідних критеріїв і показників;

самостійно отримувати нові знання з МКК, робити доповіді за самостійно підібраним фактичним матеріалом;

керувати емоціями, дотримуватись толерантного ставлення до представників інших культур.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійною компетентністю, що наведена в табл. 1.

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в таблиці 2.

**Професійна компетентність, яка отримується студентами після
вивчення навчальної дисципліни**

Назва компетентності	Складові компетентності
Здійснення ефективною міжкультурної комунікації в професійній економічній діяльності	Оперування понятійним і категоріальним апаратом щодо процесу міжкультурної комунікації
	Аналіз різних аспектів міжкультурної комунікації
	Підвищення власної міжкультурної компетентності. Оновлення й інтегрування набутих знань
	Аналіз процесів соціалізації, інкультурації, акультурації в міжкультурній взаємодії
	Моделювання ділових стосунків з бізнес-партнерами з виключенням прояву етноцентризму й урахуванням їх стадії пристосування до нової культури
	Володіння достатнім набором комунікативних засобів, їх правильний вибір у залежності від ситуації
	Розуміння значущості власних цінностей і світогляду в сприйнятті інших культур. Здатність долати соціальні, етнічні, культурні стереотипи
	Визначення особливостей культур на основі аналізу прислів'їв
	Характеристика економічної системи України, Великобританії, США та інших країн
	Вибір оптимальної стратегії поведінки у відповідності до певних культурних вимірів
	Визначення оптимальної стратегії поведінки в міжкультурній взаємодії з бізнес-партнерами
	Орієнтація в конфліктних ситуаціях, керування емоціями, управління міжкультурними конфліктами
	Формування толерантності до культурних відмінностей партнерів із бізнесу, психологічне налаштування на кооперацію з представниками іншої культури
	Дотримання норм етикету в процесі комунікації
	Застосування кольору та інших символів з метою впливу на партнера з бізнесу
Готовність до дискутування щодо професійних проблем у колективі, спільної роботи в групі високопрофесійних фахівців та керівництва ними	

**Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни
"Міжкультурна комунікація в міжнародному бізнесі"
за Національною рамкою кваліфікацій України**

Складові компетентності, яка формується в рамках теми	Пререквізити	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1. Міжкультурна комунікація як галузь наукового знання					
Оперування понятійним і категоріальним апаратом щодо процесу міжкультурної комунікації	Предмет, об'єкт, суб'єкт міжкультурної комунікації. Мета і завдання навчальної дисципліни "Міжкультурна комунікація", її місце в системі професійної підготовки фахівця	Методологія та понятійний апарат міжкультурної комунікації	Критичне осмислення проблем міжкультурної комунікації у професійній діяльності	*	**
Тема 2. Аспектний аналіз міжкультурної комунікації					
Аналіз різних аспектів міжкультурної комунікації	Основи історико-філософського, соціокультурологічного, психологічного, лінгвістичного, економічного аспектів міжкультурної комунікації	Суть міжкультурної комунікації (зміст, структура, функції)	Відкритість до пізнання інших культур, сприйняття психологічних, соціальних міжкультурних відмінностей	*	**
Тема 3. Складові міжкультурної компетенції					

Продовження таблиці 2

Підвищення власної міжкультурної компетентності. Оновлення й інтегрування набутих знань	Поняття й структура міжкультурної компетентності. Рівні міжкультурної компетентності, засоби її підвищення	Основні підходи та принципи до формування міжкультурної компетентності	Визначення рівня власної міжкультурної компетентності, оптимальний вибір засобів її підвищення	*	**
Тема 4. Соціалізація, інкультурація, акультурація					
Аналіз процесів соціалізації, інкультурації, акультурації в міжкультурній взаємодії	Зміст, особливості соціалізації та інкультурації. Основні форми акультурації. Культурна ідентичність	Суть соціалізації, інкультурації, акультурації, їх психологічних форм	Розуміння соціалізації, інкультурації, акультурації як засвоєння іншої культури. Розмежування колективного та індивідуального в комунікативній поведінці представників інших культур	*	**
Тема 5. Етноцентризм і культурний шок					
Моделювання ділових стосунків з бізнес-партнерами з виключенням прояву етноцентризму й урахуванням їх стадії пристосування до нової культури	Поняття етноцентризму, його різновиди. Проблема "чужорідності" культури. Модель засвоєння "чужої" культури М.Беннета	Фактори, що впливають на культурний шок. Стадії культурного шоку	Розпізнання стадій культурного шоку	*	**
Тема 6. Невербальна й паравербальна комунікація в міжкультурному просторі					
Володіння достатнім набором комунікативних засобів, їх правильний вибір у залежності від ситуації	Сутність невербальної комунікації та її форми. Сутність паравербальної комунікації та її форми	Теоретичні основи невербальної та паравербальної комунікації в бізнесі	Визначення форм невербальної й паравербальної комунікації як підґрунтя успішної взаємодії з бізнес-партнерами.	*	**
Тема 7. Стереотипи та узагальнення					

Продовження таблиці 2

Розуміння значущості власних цінностей і світогляду в сприйнятті інших культур. Здатність долати соціальні, етнічні, культурні стереотипи	Цінності національних культур. Атрибуція та її роль в міжкультурній комунікації. Помилки атрибуції	Механізми формування забобон, стереотипів й узагальнень як способів сприйняття соціальної дійсності, виникнення психологічних реакцій на стикання з іномовною культурою	Керування психологічними реакціями на стикання з іншими культурами	*	**
Тема 8. Прислів'я та приказки як основа для розуміння інших культур					
Визначення особливостей культур на основі аналізу прислів'їв	Особливості національних культур	Прислів'я різних народів, їх вплив на сприйняття інших культур	Оцінювання провідних особливостей культур	*	**
Тема 9. Особливості економічної системи України, Великобританії, США та інших країн					
Характеристика економічної системи України, Великобританії, США та інших країн	Економічна система, її сутність, цілі, основні структурні елементи. Типи економічних систем	Визначення, типологізація економічних систем	Визначення особливостей економічних систем	*	**
Тема 10. Основні типології ділових культур					
Вибір оптимальної стратегії поведінки у відповідності до певних культурних вимірів	Теорії культурних вимірів Е. Холла, Г. Хофстеде	Теоретичні основи типологізації культур	Обґрунтування вибору стратегії поведінки у взаємодії з представниками інших бізнес-культур	*	**
Тема 11. Основні теорії ділових культур					
Визначення оптимальної стратегії поведінки в міжкультурній взаємодії з бізнес-партнерами	Теорія культурної грамотності Е. Хірша. Елементи культури за Ф. Тромпенаарсом і Ч. Хемпден-Тернером.	Етика ділових відносин	Використання елементів теорії культурної грамотності в процесі визначення оптимальної поведінки в міжкультурній взаємодії	*	**
Тема 12. Міжкультурні конфлікти та шляхи управління ними					

Продовження таблиці 2

Орієнтація в конфліктних ситуаціях, керування емоціями, управління між-культурними конфліктами	Сутність між-культурних конфліктів	Причини міжкультурних конфліктів, засоби їх діагностики, попередження й управління. Стилі поведінки в конфліктних ситуаціях	Оцінювання ефективності стилів поведінки в конфліктних ситуаціях. Розв'язання складних професійних завдань і проблем. Аналіз прислів'їв різних народів, їх вплив на сприйняття інших культур і застосування альтернативних засобів їх вирішення	*	**
Тема 13. Міжкультурна толерантність у бізнесі					
Формування толерантності до культурних відмінностей партнерів із бізнесу, психологічне налаштування на кооперацію з представниками іншої культури	Сутність між-культурної толерантності, інтолерантності	Межі толерантності. Ін-толерантність, її форми. Етапи формування толерантності	Толерантне ставлення до культурних відмінностей партнерів	*	**
Тема 14. Діловий етикет в міжкультурному спілкуванні					
Дотримання норм етикету в процесі комунікації	Принципові положення ділового етикету	Правила ділового етикету в міжкультурній комунікації	Проведення церемоній, майстерність робити подарунки згідно з міжнародним етикетом	*	**
Тема 15. Метамова в міжнародному контексті					
Застосування кольору та інших символів з метою впливу на партнера з бізнесу	Основні міжнародні символи	Значення кольорів, маркетингові символи. Сприйняття кольорів представниками різних культур	Визначення метамови як культурної та корпоративної ідентичності	*	**
Тема 16. Міжкультурні стратегії в управлінні організацією					

Закінчення таблиці 2

Готовність до дискусії щодо професійних проблем у колективі, спільної роботи в групі високопрофесійних фахівців та керівництва ними	Основні прийоми та способи досягнення взаєморозуміння.	Китайська модель "ТІНГ". Міжособистісна атракція в міжкультурній комунікації.	Аналіз міжкультурних сценаріїв. Формування в процесі комунікації довірливих взаємин з партнерами	*	**
---	--	---	--	---	----

* - взаємодія в колективі для виконання завдань, продукування деталізованих усних і письмових повідомлень;

** - виконання завдань під керівництвом з елементами самостійності, індивідуальна відповідальність за результати виконання завдань у навчанні та/або професійній діяльності.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин (5 кредитів ЄКТС). Форма підсумкового контролю – залік.

2. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теоретичні та методичні засади міжкультурної комунікації

Тема 1. Міжкультурна комунікація як галузь наукового знання

1.1. Становлення міжкультурної комунікації та її місце в системі гуманітарних наук. Актуальність вивчення проблем міжкультурної комунікації. Етапи розвитку міжкультурної комунікації.

1.2. Методологія та понятійний апарат міжкультурної комунікації. Предмет, об'єкт та суб'єкт міжкультурної комунікації. Мета і завдання навчальної дисципліни "Міжкультурна комунікація в міжнародному бізнесі".

1.3. Методи міжкультурних досліджень.

Тема 2. Аспектний аналіз міжкультурної комунікації

2.1. Філософський аспект міжкультурної комунікації.

Міжкультурна комунікація як одна з найважливіших форм соціальної комунікації та взаємодії представників різних культур. Мета міжкультурної комунікації — міжкультурний діалог. Функції міжкультурної комунікації. Принципи ефективної міжкультурної взаємодії.

2.2. Культурологічний аспект міжкультурної комунікації.

Інформаційно-діяльнісна й діалогічно-аксіологічна концепції міжкультурної комунікації. Сутність і наслідки глобалізаційних процесів у світі.

2.3. Психологічний аспект міжкультурної комунікації.

Сутність і психологічні особливості комунікативного процесу.

2.4. Соціокомунікативний аспект міжкультурної комунікації.

Комунікація як трьохрівневий процес (перцепція, інтеракція, інформація). Лінгвістичні концепції В. Гумбольдта.

Тема 3. Складові міжкультурної компетенції

3.1. Поняття міжкультурної компетенції.

Зміст комунікативної компетенції. Структура та функції міжкультурної компетенції.

3.2. Рівні міжкультурної компетентності.

Високий, достатній, задовільний, низький рівні міжкультурної компетентності. Засоби підвищення міжкультурної компетентності. Практичні рекомендації К. Сітарама й Р. Когделла щодо підвищення результативності міжкультурної комунікації.

3.3. Проблема ідентифікації.

Лідерство, статус і консенсус при проведенні, організації та підготовці міжнародних зустрічей і перемовин.

Тема 4. Соціалізація, інкультурація, акультурація

1.1. Соціалізація, як засвоєння іншої культури.

Зміст, особливості та етапи реалізації. Культурна ідентичність. Стадії інкультурації: первинна й вторинна. Механізм інкультурації. Поняття "трансмисії". Атрибуція та її роль в міжкультурній комунікації. Помилки атрибуції.

4.2. Інкультурація, як засвоєння іншої культури.

Зміст, особливості та етапи реалізації. Психологічні форми інкультурації: імітація, ідентифікація, почуття сорому й провини. Механізми інкультурації (культурна трансмісія).

4.3. Акультурація в міжкультурній комунікації.

Акультурація як вид засвоєння чужої культури. Основні форми акультурації: асиміляція, сепарація, маргіналізація, інтеграція. Результати акультурації: адаптація. Психологічна, соціокультурна, економічна адаптація.

Тема 5. Етноцентризм і культурний шок

5.1. Поняття й сутність етноцентризму. Різновиди етноцентризму. Проблема "чужорідності" культури. Модель засвоєння "чужої" культури М.Беннета.

5.2. Поняття й сутність культурного шоку. Стадії культурного шоку. Фактори, що впливають на культурний шок. Визначення понять "своє" - "чуже".

Тема 6. Невербальна й паравербальна комунікація в міжкультурному просторі

6.1. *Сутність невербальної комунікації та її форми.* Кінесика (жести, міміка, пози, погляди), проксемика, окулістика, такесика, хрономіка (монохромна й поліхромна моделі), сенсорика.

6.2. *Сутність паравербальної комунікації.* Інтонія, тембр, сила звуку, його емоційне забарвлення. Форми паравербальної комунікації: просодика і екстралінгвістика.

Тема 7. Стереотипи та узагальнення

7.1. *Сутність стереотипів.* Типи й функції стереотипів. Структура етнічних стереотипів. Динаміка стереотипів.

7.2. *Сутність упереджень і узагальнень.* Механізми формування упереджень, стереотипів, узагальнень як способів сприйняття соціальної дійсності. Психологічні інтерпретації.

Змістовий модуль 2. Специфіка міжкультурної комунікації в економічній сфері

Тема 8. Народна творчість як основа для розуміння інших культур

8.1. *Прислів'я.* Їх значення у сприйнятті інших культур.

8.2. *Приказки.* Їх значення у сприйнятті інших культур.

Тема 9. Особливості економічної системи України, Великобританії, США та інших країн

9.1. *Поняття економічної системи.* Її структура та характерні властивості. Класифікація економічних систем.

9.1. *Економічні системи різних країн.* Особливості та порівняння.

Тема 10. Основні типології ділових культур

10.1. *Поняття ділової культури.* Постулати загальної теорії комунікації П. Грайса щодо ділових культур. Амбівалентність теорії міжкультурного спілкування.

10.2. *Сутність культурних цінностей і їх місце в міжкультурній комунікації.* Культурні норми та їх роль в культурі. Теорія високо- і низькоконтекстуальних культур Е. Холла. Теорія культурних вимірів Г. Хофстеде. Дистанція влади як показник виміру культури (за Г. Хофстеде). Індивідуалізм-колективізм як показник виміру культури (за Г.

Хофстеде). Маскулінність-фемінність як показник виміру культури (за Г. Хофстеде). Запобігання невизначеності як показник виміру культури (за Г. Хофстеде).

Тема 11. Основні теорії ділових культур

11.1. Теорія культурної грамотності. Теорія Е. Хірша.

11.2. Типологія крос-культурних відмінностей. Теорія Ф. Тромпенаарса і Ч. Хэмпден-Тернера. Типологія організаційних структур Г. Мінцберга.

Тема 12. Міжкультурні конфлікти та шляхи управління ними

12.1. Основні прийоми та способи досягнення взаєморозуміння. Міжособистісна атракція в міжкультурній комунікації. Основні елементи міжособистісної атракції.

12.2. Внутрішня характеристика міжкультурних конфліктів. Визначення поняття "конфлікт". Мотиви, інтереси, цінності. Види міжкультурних конфліктів. Механізми, що призводять до комунікативних утруднень (абстрагування, фільтрація, спрощення, асоціювання)

12.3. Управління міжкультурними конфліктами. Методи регулювання конфліктів (метод "ажурної пилки", метод "GRIT"). Етапи їх реалізації.

Тема 13. Міжкультурна толерантність у бізнесі

13.1. Поняття і сутність міжкультурної толерантності. Межі толерантності.

13.2. Интолерантність, її форми.

13.3. Формування толерантності. Цілі формування толерантності
Етапи формування толерантності.

Тема 14. Діловий етикет в міжкультурному спілкуванні

14.1. Етичні проблеми та комунікативна культура в діловому спілкуванні. Принципи етики ділових відносин.

14.2. Сутність етики ділових відносин. Телефонні розмови. Ділові переговори. Ділова кореспонденція. Публічні виступи. Майстерність робити подарунки. Проведення церемоній. Правила гостинності.

Тема 15. Метамова в міжнародному контексті

15.1. *Сутність метамови в міжнародному контексті.* Міжнародні символи як корпоративна ідентичність.

15.2. *Приклади застосування метамови в міжкультурній комунікації.* Значення кольорів. Маркетингові символи.

Тема 16. Міжкультурні стратегії в управлінні організацією

16.1. *Сприйняття в міжкультурній комунікації.* Вибірковість сприйняття в міжкультурній комунікації. Ступінь чуттєвості й терпимості до певних тем.

16.2. *Стратегії ефективної міжкультурної комунікації.* Когнітивна гнучкість. Політична коректність.

3. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 3.1), їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

Таблиця 3.1

Плани семінарських занять

Назва теми	Програмні питання
1	2
Змістовий модуль 2.	
Специфіка міжкультурної комунікації в економічній сфері	
<i>Тема 12.</i> Міжкультурні конфлікти та шляхи їх подолання	<i>Тема семінарського заняття "Особливості міжкультурних конфліктів":</i> <ol style="list-style-type: none">1. Класифікація конфліктів.2. Причини виникнення конфліктів.3. Процес виникнення, розгортання конфлікту та управління конфліктною ситуацією.4. Основні методи подолання конфлікту.5. Наслідки конфлікту.

1	2
Тема 15. Метамова в міжнародному контексті	Тема семінарського заняття "Розуміння метамови — підґрунтя для здійснення ефективної міжкультурної комунікації". 1. Вибірковість сприйняття в міжкультурній комунікації. 2. Ступінь чуттєвості й терпимості до певних тем. 3. Когнітивна гнучкість. 4. Політична коректність.

4. Теми практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання (табл. 4.1).

Таблиця 4.1

Перелік тем практичних занять

Назва змістового модуля	Теми практичних занять (за модулями)
1	2
Змістовий модуль 1. Теоретичні та методичні засади міжкультурної комунікації	<i>Завдання 1.</i> Аспектний аналіз міжкультурної комунікації
	<i>Завдання 2.</i> Визначення власного рівня міжкультурної компетентності
	<i>Завдання 3.</i> Визначення стадії культурного шоку на прикладах міжкультурної взаємодії, вибір оптимального плану подолання культурного шоку.
	<i>Завдання 4.</i> Оцінювання вибору певних засобів міжкультурної комунікації для взаєморозуміння з бізнес-партнерами
	<i>Колоквіум за змістовим модулем 1</i> "Теоретичні та методологічні засади обґрунтування сутності міжкультурної комунікації"

Закінчення таблиці 4.1

1	2
Змістовий модуль 2. Специфіка міжкультурної комунікації в економічній сфері	Завдання 5. Аналіз економічної системи України, Великобританії та інших культур
	Завдання 6. Характеристика певних культур на основі культурних вимірів
	Завдання 7. Аналіз культурних цінностей і їх місце в міжкультурній комунікації
	Завдання 8. Вибір оптимальної стратегії в умовах конфлікту
	Завдання 9. Визначення видів міжкультурних конфліктів Завдання 10. Визначення допустимих меж толерантності
	Завдання 11. Оцінка рівня ризику управлінської діяльності в умовах міжкультурних непорозумінь
	Завдання 12. Ідентифікація метамови в міжкультурному бізнес-просторі
	Колоквіум за змістовим модулем 2 "Оптимальні стратегії міжкультурної комунікації в сфері економіки"

5. Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань та формування практичних навичок з навчальної дисципліни, наведені в табл. 6.1.

Таблиця 5.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Форми контролю СРС
1	2	3
Змістовий модуль 1. Теоретичні та методичні засади міжкультурної комунікації		
Тема 1. Міжкультурна комунікація як галузь наукового знання	Вивчення лекційного матеріалу, огляд теоретичного матеріалу з теми "Становлення міжкультурної комунікації як галузі наукового знання"	Експрес-опитування

1	2	3
Тема 2. Аспектний аналіз міжкультурної комунікації	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Підготовка до контрольної роботи за темами 1 і 2. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Економічний аспект міжкультурної комунікації"	Захист індивідуального завдання
Тема 3. Складові міжкультурної компетенції	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до контрольної роботи. Виконання <i>індивідуальних завдань</i> "Формування міжкультурної компетентності"	Письмова контрольна робота за темами 1 і 2. Захист індивідуального завдання
Тема 4. Соціалізація, інкультурація, акультурація	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; виконання <i>індивідуального завдання</i> "Атрибуція та її роль в міжкультурній комунікації"	Захист індивідуального завдання
Тема 5. Етноцентризм і культурний шок	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Проблема "чужорідності" культури"	Захист індивідуального завдання
Тема 6. Невербальна й паравербальна комунікація в міжкультурному просторі	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до практичного заняття, підготовка до <i>тестування</i> .	Контрольна робота
Тема 7. Стереотипи та узагальнення	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до <i>колоквіуму</i> . Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Механізми формування упереджень, стереотипів, узагальнень як способів сприйняття соціальної дійсності", підготовка до <i>колоквіуму</i>	Захист індивідуального завдання
Змістовий модуль 2. Специфіка міжкультурної комунікації в економічній сфері		
Тема 8. Народна творчість як основа для розуміння інших культур	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Особливості народної творчості англомовних країн", виконання <i>індивідуального науково-дослідного завдання</i> (ІНДЗ) "Формування ефективної міжкультурної комунікації з бізнес-партнерами інших країн".	Захист індивідуального завдання
Тема 9. Особливості економічної системи України, Великобританії, США та інших країн	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. <i>Есе</i> на тему "Значення економічної системи в міжкультурній комунікації", виконання ІНДЗ	Перевірка есе

1	2	3
Тема 10. Основні типології ділових культур	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; написання есе на тему "Порівняльна характеристика англомовних країн у відповідності до параметрів культур", виконання ІНДЗ	Перевірка есе
Тема 11. Основні теорії ділових культур	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. <i>Самостійне опрацювання лекційного матеріалу:</i> 1. Теорія Е. Хірша. 2. Теорія Ф. Тромпенаарса і Ч. Хемпден-Тернера. 3. Типологія організаційних структур Г. Мінцберга. Виконання ІНДЗ	Експрес-опитування
Тема 12. Міжкультурні конфлікти та шляхи управління ними	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Оцінювання ризику міжкультурних конфліктів для управлінської діяльності", виконання ІНДЗ. Підготовка до <i>семінарського заняття</i> за темою "Особливості міжкультурних конфліктів".	Презентація результатів
Тема 13. <i>Міжкультурна толерант- ність у бізнесі</i>	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Межі толерантності", виконання ІНДЗ	Захист індивідуального завдання
Тема 14. Діловий етикет в міжкультурному спілкуванні	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання <i>індивідуального завдання</i> "Особливості ділового етикету України, Великобританії, США та інших країн", виконання ІНДЗ	Захист індивідуального завдання
Тема 15. Метамова в міжнародному контексті	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. <i>Самостійне опрацювання лекційного матеріалу:</i> 1. Сутність метамови в міжнародному контексті. 2. Міжнародні символи як корпоративна ідентичність. 3. Приклади застосування метамови в міжкультурній комунікації (значення кольорів, маркетингові символи). Виконання ІНДЗ. Підготовка до <i>семінарського заняття</i> за темою "Розуміння метамови — підґрунтя для здійснення ефективної міжкультурної комунікації".	Презентація результатів
Тема 16. Міжкультурні стратегії в управлінні організацією	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до <i>колоквіуму</i> . Підготовка презентації ІНДЗ	Захист ІНДЗ

5.1. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) студента є вибіркоким видом позааудиторної самостійної роботи студента та має навчально-дослідницький характер, виконується у процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни і завершується разом зі складанням підсумкового екзамену з даної навчальної дисципліни. Виконання ІНДЗ є одним із важливих засобів підвищення якості підготовки майбутніх спеціалістів, які здатні застосовувати на практиці теоретичні знання, вміння та навички з даної навчальної дисципліни.

Тема ІНДЗ: "Формування ефективної міжкультурної комунікації з бізнес-партнерами інших країн".

6. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів передбачене застосування як активних, так і інтерактивних навчальних технологій, серед яких: лекції проблемного характеру, міні-лекції, робота в малих групах, семінари-дискусії, мозкові атаки, кейс-метод, презентації, ознайомлювальні (початкові) ігри, метод проектної роботи, комп'ютерні симуляції, метод Дельфі, метод сценаріїв, банки візуального супроводу (табл. 6.1 і 6.2).

Таблиця 6.1

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Міжкультурна комунікація як галузь наукового знання	Лекція проблемного характеру з питання "Роль міжкультурної комунікації в ефективній бізнес-взаємодії", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
Тема 2. Аспектний аналіз міжкультурної комунікації	Міні-лекція з питання "Багатоаспектне вивчення міжкультурної комунікації", банки візуального супроводу

1	2
<i>Тема 3.</i> Складові міжкультурної компетенції	Лекція проблемного характеру з питання "Ефективні стратегії ведення міжкультурної комунікації", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 4.</i> Соціалізація, інкультурація, акультурація	Міні-лекція з питання "Форми засвоєння інших культур, фактори, що впливають на їх сприйняття, робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 5.</i> Етноцентризм і культурний шок	Лекція проблемного характеру з питання "Фактори, що впливають на культурний шок", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 6.</i> Невербальна й паравербальна комунікація в міжкультурному просторі	Лекція проблемного характеру з питання "Значення невербальної комунікації"
<i>Тема 7.</i> Стереотипи та узагальнення	Міні-лекція з питання "Механізми формування стереотипів, їх функції", банки візуального супроводу
<i>Тема 8.</i> Народна творчість як основа для розуміння інших культур	Міні-лекція з питання "Значення народної творчості в сприйнятті інших культур", банки візуального супроводу
<i>Тема 9.</i> Особливості економічної системи України, Великобританії, США та інших країн	Лекція проблемного характеру з питання "Вплив особливостей економічної системи на сприйняття дійсності", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 10.</i> Основні типології ділових культур	Міні-лекція з питання "Параметри культур", банки візуального супроводу
<i>Тема 11.</i> Основні теорії ділових культур	Міні-лекція з питання "Теорії ділових культур", банки візуального супроводу
<i>Тема 12.</i> Міжкультурні конфлікти та шляхи управління ними	Лекція проблемного характеру з питання "Критерії ефективності управління міжкультурними конфліктами", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 13.</i> Міжкультурна толерантність у бізнесі	Міні-лекція з питання "Формування міжкультурної комунікації", банки візуального супроводу
<i>Тема 14.</i> Діловий етикет в міжкультурному спілкуванні	Міні-лекція з питання "Значущість ділового етикету в бізнесі", банки візуального супроводу
<i>Тема 15.</i> Метамова в міжнародному контексті	Лекція проблемного характеру з питання "Сутність метамови", робота в малих групах, презентація результатів, банки візуального супроводу
<i>Тема 16.</i> Міжкультурні стратегії в управлінні організацією	Міні-лекція з питання "Ефективне управління організацією", банки візуального супроводу

**Використання методик активізації процесу навчання
(практичні заняття)**

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 5. Етноцентризм і культурний шок</i>	Завдання 3. Визначення стадії культурного шоку на прикладах міжкультурної взаємодії, вибір оптимального плану подолання культурного шоку.	Перегляд відеофрагментів, асоціативний прийом, метод "навмисна помилка"
<i>Тема 10. Основні типології ділових культур</i>	<i>Завдання 6.</i> Характеристика певних культур на основі культурних вимірів	Мозкові атаки, навчальна аналогія, кейс-стаді
<i>Тема 6. Невизначеність як першопричина ризику підприємницької діяльності</i>	<i>Завдання 9.</i> Визначення видів міжкультурних конфліктів і оптимальних стратегій управління ними	Асоціативна бесіда, метод "критичного інциденту", метод незакінчених речень
<i>Тема 12. Міжкультурні конфлікти та шляхи їх подолання 3. Якісне оцінювання підприємницьких ризиків</i>	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Особливості міжкультурних конфліктів"	Семінари-дискусії, "панельна дискусія", презентації
<i>Тема 15. Метамова в міжнародному контексті</i>	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Розуміння метамови — підґрунтя для здійснення ефективної міжкультурної комунікації"	Семінари-дискусії "круглий стіл", презентації, дебрифінг

7. Рекомендована література

1. Грушевицкая Т. Г. Основы межкультурной коммуникации / Т. Г. Грушевицкая, В. Д. Попков, А. П. Садохин: [под ред. А. П. Садохина]. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2002. – 352 с.
2. Гудков Д. Б. Теория и практика межкультурной коммуникации / Д. Б. Гудков. – М.: ИТДГК "Гнозис", 2003. – 288 с.

3. Зинченко В. Г. Межкультурная коммуникация: учеб. пособ. [для студ. высш. учеб. завед. по спец.: 032800]. – "Культурология", 032900 – "Рус. яз. и лит.", 033200 – "Иностр. яз." / В. Г. Зинченко, В. Г. Зусман, В. М. Бухаров и др.; Нижегород. гос. лингвист. ун-т им. Н. А. Добролюбова. – Н. Новгород: Деком, 2001. – 313 с.
4. Колбіна Т. В. Формування міжкультурної комунікації майбутніх економістів: теоретико-методологічний аспект: Моногр. / Т. В. Колбіна. – Х.: ВД "ІНЖЕК", 2008. – 392 с.
5. Леонтович О. А. Введение в межкультурную коммуникацию: учеб. пособ. / О. А. Леонтович. – М.: Гнозис, 2007. – 386 с.
6. Межкультурная коммуникация и корпоративная культура: [учеб. пособ. для студ. вузов по спец. "Лингвистика и межкультурная коммуникация"] / Т. Н. Персикова. – М.: Логос, 2002. – 224 с.
7. Gudykunst W.B. Cross-Cultural and Intercultural Communication. Thousand Oaks, CA: Sage, 2003.